

Tomas Tranströmer kapta az irodalmi Nobel-díjat

Tomas Tranströmer (Stockholm, 1931. április 15.) író, költő, műfordító, 1974 óta az első svéd díjazott. Az indoklás szerint a költő sűrű és tiszta képeivel tárja fel előttünk a valóságot. Sajtóértesülés szerint a Svéd Akadémia az öt az utóbbi években sokszor ért elszigetelődés vádjára válaszul díjazta saját nemzeti költőjét, Tranströmert. Tény, hogy az utóbbi tíz évben ő volt a nyolcadik európai szerző, Herta Müller (2009), Le Clézio (2008), Doris Lessing (2007), Orhan Pamuk (2006), Harold Pinter (2005), Elfriede Jelinek (2004), Kertész Imre (2002), akit díjaztak.

fa és a levegőég

Kinn a záporban, nedves szürkeségben
egy fa caplat fel-alá, mellettünk elrohan.
Dolga van: az esőből életet habzsol magába,
akár gyümölcsöst dézsmáló rigó.
S amint eláll a zápor, megtorpan ő is.
Tiszta éjjeleken ott látod, vár türelmesen,
emberformán lesi a csodát,
amint a hópelyhek kibontják az égen szárnyukat.
(Lackfi János fordítása)

Az 1901 óta kiosztott irodalmi Nobel-díjat azok az írók, költők kaphatják meg, akik a maguk területén kiemelkedőt alkottak. Az első díjazott Sully Prudhomme francia költő, esszéíró volt. Nyolc évet kellett várni arra, hogy az első nő is átvehesse az irodalmi Nobelt: a svéd Selma Lagerlöf 1909-ben „magasrendű idealizmusa, élénk képzelete és szellemi érzékenysége elismeréséül” kapta meg a *Nils Holgersson csodálatos utazása a vadludakkal* című regényéért.

Eddig összesen 103 alkalommal ítélték oda a díjat: hét év – 1914, 1918, 1935, 1940, 1941, 1942 és 1943 – kimaradt részben az első ill. a második világháború miatt, valamint a Nobel Alapítvány közlése szerint ez akkor történhet meg, ha egyetlen irodalmi alkotás színvonala sem üti meg az előírt szintet. Ebben az esetben a ki nem osztott díj összegét a következő évi jutalomhoz csapják. Érdekes, hogy a jelöltek nevét 50 évig nem hozhatja nyilvánosságra az illetékes bizottság.

A rangos kitüntetést 1901 óta a mostani díjazottal együtt 108 személy kapta meg, köztük 12 nő. Négy alkalommal egyidejűleg két író munkásságát jutalmazták: 1904-ben Frédéric Mistral provanszál nyelven író francia költő és José Echegaray spanyol drámaíró, 1917-ben Henrik Pontoppidan és Karl Gjellerup dán regényírók 1966-ban Smuél Jozsef Agnon héber nyelven

publikáló izraeli prózaíró és Nelly Sachs német költő, 1974-ben pedig Harry Martinson svéd költő, regényíró valamint Eyvind Johnson ugyancsak svéd regényíró, elbeszélő osztoztak a kitüntetésen. A legfiatalabb korban kitüntetett irodalmi Nobel-díjas az angol Rudyard Kipling, A dzsungel könyve írója volt, aki 1907-ben 42 évesen kapta meg az elismerést. Száz évvel később, 2007-ben honfitársa, Doris Lessing 88 éves korában lett az irodalmi Nobel-díj legidősebb kitüntetettje.

Kétszer az is előfordult, hogy a díjazottak visszautasították az elismerést. Borisz Paszternak szovjet-orosz költő 1958-ban politikai okokból volt kénytelen lemondani róla, 1964-ben pedig Jean-Paul Sartre francia filozófus, regény- és drámaíró pacifizmusával nem tartotta összeegyeztethetőnek a díj átvételét.

Fekete hegyek

Egy kanyarban a hegy hűvös árnyékából kiérünk,
a busz egyenest a napot célozza meg, hörögve kaptat felfelé.
Megtömve zsúfolásig. Itt utazik a diktátor újságpapírba göngyölt
mellszobra is. Egy flaska szájról szájra körbejár.
Nőttön-nő a halál anyajegye. Kinél lassan, kinél gyorsabban.
Mire a csúcra felérünk, a tenger kékje összeolvad az éggel.

(Lackfi János fordítása)

Tomas Tranströmer svéd költő 2001-ben a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál vendége volt.

Adatok, olvasnivalók az új Nobel-díjasról:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Tomas_Transtr%C3%B6mer

http://index.hu/kultur/2011/10/06/tomas_transtromer_kapta_az_irodalmi_nobelt/

http://www.litera.hu/hirek/egy_orakor_jelentik_be_az_irodalmi_nobel_dij_nyerteset

http://hvg.hu/kultura/20111006_irodalmi_nobel_dij_tomas_transtromer

<http://www.origo.hu/kultura/20111006-tomas-transtromer-sved-iro-kapta-az-irodalmi-nobeldijat.html>

<http://www.magyarsozso.com/fex.page:2011-10->

[07_Tomas_Transstromer_sved_kolto_kapta_az_irodalmi.shtml](http://www.magyarsozso.com/fex.page:2011-10-07_Tomas_Transstromer_sved_kolto_kapta_az_irodalmi.shtml)

<http://www.parameter.sk/rovat/kultura/2011/10/06/nobel-dij-tomas-transtromere-az-irodalmi-nobel-dij>

Kötetei magyar fordításban:

Tomas Tranströmer versei, Új Pegazus, Európa, 1979, vál. és ford. Thinsz Géza, utószó Csatlós János

117 vers, Széphalom Könyvműhely, ford. Jávorszky Béla, utószó Mervel Ferenc, ISBN 963-9228-98-3

Az emlékek látnak, Széphalom Könyvműhely, 2002, ford. Mervel Ferenc, ISBN 963-9373-25-7